

ALEXANDER DUFF VE HİRİSTİYAN TARİHİNİN İLK MİSYON KÜRSÜSÜ

SÜLEYMAN TURAN*

Alexander Duff
and the First Mission Chair in the History of Christianity

Abstract: In this article, it will be dealt with the Chair of Evangelistic Theology established in New College in Edinburgh in 1867, which is the first of its kind in the history of Christianity and also dealt with the Alexander Duff and his efforts, who made his name enrolled in history of Christianity as the originator or founder of this chair and its first professor.

Key Words: Alexander Duff, Missionary Education, The Chair of Evangelistic Theology, Missiology.



Özet: Hıristiyanlık tarihinin ilk misyon kürsüsü, Alexander Duff tarafından Edinburgh Üniversitesi New College’de 1867 yılında kurulmuştur. Bu kürsüye kurucusu tarafından ‘Evanjelik Teoloji Kürsüsü’ adı verilmiştir. Kurduğu kürsüye New College’nin bağlı olduğu İskoç Kilisesi tarafından daha sonradan profesör olarak atanan Duff, böylelikle adını ilk misyon profesörü olarak Hıristiyan misyon tarihine yazdırmıştır. Bu iki açıdan Hıristiyan misyon

* Yrd. Doç. Dr., Rize Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı [suleyman_turan@hotmail.com].

tarihinde önemli bir yer edinen Alexander Duff ve Evanjelik Teoloji Kürsüsü, bu makalenin konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alexander Duff, Misyon Eğitimi, Evanjelik Teoloji Kürsüsü, Misyoloji.



Giriş

Ortaçağ boyunca Avrupa'nın Hristiyanlaştırılması sürecine büyük katkı sağlayan önemli misyonerlere ev sahipliği yapan İskoçya, aynı zamanda Hristiyan dünyada bir misyon kürsüsü ihdas eden ilk ülke olmuştur. Bağımsız İskoç Kilisesi'nin rahiplerini yetiştirmek üzere Edinburgh Üniversitesi bünyesinde 1846'da açılan New College'de, 1867 yılında Alexander Duff tarafından misyon alanındaki kürsülerin ilk örneğini teşkil eden "Evanjelik Teoloji Kürsüsü" kurulmuştur.¹ Bağlı bulunduğu İskoç Kilisesi tarafından bu kürsüye ilk profesör olarak tayin edilen Duff ile birlikte misyon, kendine özgü bağımsız bir konu olarak öğretilmeye başlanmıştır. Eğitimi, evanjelizmin etkili bir vasıtası olarak benimsemesi ve bu amaç doğrultusunda kullanması nedeniyle Duff, bazı araştırmacılar tarafından *misyon eğitiminin öncüsü ya da babası* olarak nitelendirilmektedir.² Aynı zamanda o, tesis edilen kürsüye atanan ilk profesör olması sebebiyle de *Hristiyan dünyasındaki ilk misyon profesörü* olarak kabul edilmektedir.³

Bu makalede, zikredilen hususlar nedeniyle Hristiyan misyon tarihinde ayrı bir yere sahip olan Alexander Duff ve onun tesis ettiği Evanjelik Teoloji kürsüsü, *i-* Duff'ın hayatı ve eserleri, *ii-* Evanjelik Teoloji Kür-

¹ Olav Guttorm Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, Oslo: Egede Institutet, 1955, c. I, s. 187.

² Bkz. William Paton, *Alexander Duff: Pioneer of Missionary Education*, New York: George H. Doran Company, 1922; Justice Anderson, "The Great Century and Beyond (1792-1910)", *Missiology: An Introduction to the Foundations, History and Strategies of World Mission*, ed.: John Mark Terry vd, Broadman & Holman Publishers, Tennessee, 1998, s. 207.

³ Bkz. Francis Anekwe Oborji, *Concepts of Mission in The Evolution of Contemporary Missiology*, Rome: Ceedee Publications, 2005, s. 75; Jan A. B. Jongeneel, "Is Missiology an Academic Discipline", *Transformation*, (July 1998), s. 27.

süsü: tesisi, isimlendirilmesi, yapısı ve fonksiyonu, Duff'tan sonra kürsünün durumu ve son olarak da *iii-* Duff ve kürsünün Hıristiyan misyon tarihindeki yeri başlıkları altında inceleme konusu yapılacaktır.

I. Alexander Duff: Hayatı ve Eserleri

Alexander Duff, 25 Nisan 1806 yılında Perthshire'de Hıristiyan inancına bağlı evanjelik bir ailede dünyaya geldi. 14 yaşında iken Perth'deki Gramer Okuluna⁴ gitmiş, bir yıl sonra 1821'de St. Andrews Üniversitesi'ne girmiştir. İskoçya'nın bu en eski üniversitesinde Grekçe, Latince, Mantık, Felsefe ve Teoloji alanlarında yaklaşık 8 yıl eğitim gören Duff, 1829 yılında Anne Scott Drysdale ile evlenmiş, evlendikten kısa bir süre sonra bağlı olduğu kilisenin teklifini kabul ederek Hindistan'a gitmiştir. Bağlı bulunduğu İskoç Kilisesi'nin Hindistan'a giden ilk misyoneri olan Duff, kısa sürelerle ayrılıp başka ülkelere gitmekle birlikte yaklaşık 33 yıl (1830-1863), büyük bir bölümü Calcutta'da olmak üzere Hindistan'ın çeşitli bölgelerinde faaliyet yürütmüştür. Bölgede kaldığı süre zarfı içinde Duff, Calcutta'da bir kilise koleji, bir Tıp Fakültesi (Medical College) ve bir hastane açılmasını sağlamış, 1857 yılında kurulan Calcutta Üniversitesi'nin gelişimine de büyük destek sağlamıştır. Ayrıca başlattığı ve editörlüğünü yürüttüğü *Calcutta Christian Observer* ve *Calcutta Review* adlı dergilerle bölgedeki misyon faaliyetlerine yön vermeye çalışmıştır. Hindu reformist Ram Mohun Roy'un büyük desteği sayesinde Hindu ailelerin güvenini kazanan ve onların çocuklarını kurduğu okula çekmeyi başaran Duff'ın verdiği dersler ve yürüttüğü faaliyetlerle dönemin Hindistan'ının manevi ve entelektüel uyanışında önemli bir rol oynadığı belirtilir.⁵

⁴ Birleşik Krallık ve İngilizce konuşan ülkelerdeki farklı tiplerdeki okullardan biri olan Gramer Okullarında Orta Çağlarda sadece Latince öğretiliyordu. Daha sonra müfredat genişletilmiş ve bu okullarda Matematik, Tarih, Coğrafya gibi derlerin yanı sıra Grekçe, İbranice ve diğer Avrupa dilleri öğretilmeye başlanmıştır. Perth'deki okul eğitim-öğretim faaliyetlerini bugün hala daha sürdürmektedir. Bkz. <http://www.perthgrammar.pkc.sch.uk/>

⁵ Andrew F. Walls, "Duff, Alexander", *Biographical Dictionary of Christian Mission*, ed. Gerald H. Anderson, Michigan: William B. Eerdmans, 1999, s. 187. Duff'ın eğitimsel faaliyetler adı altında Hindistan'da yürüttüğü misyonerlik faaliyetleri için bkz. D. H. Em-

Duff, yakalandığı hastalık nedeniyle 1863 yılında Hindistan'dan ayrılarak İskoçya'ya geri dönmek zorunda kalmıştır. Yoğun çabalarının sonunda 1867 yılında Edinburgh'daki New College bünyesinde kurulan Evanjelik Teoloji kürsüsüne profesör olarak atanan Duff, 11 yıl bu kürsüde ders vermiş ve 1878 yılında 72 yaşında Sidmouth, Devonshire'da ölmüştür. Duff, yaşamı esnasında birçok kez onurlandırılmıştır. Örneğin bağlı bulunduğu kilise yaptığı genel toplantıların ikisinde Duff'ı moderatör yapmıştır. Aberdeen Üniversitesi ona, fahri ilahiyat doktoru unvanı vermiştir. Yine 1854 yılında Amerika'ya yaptığı ziyaret esnasında kendisine New York Üniversitesi tarafından fahri hukuk doktoru payesi verilmiştir. Son olarak 1863 yılında Hindistan'dan ayrılırken İskoç arkadaşları ona toplam 10.000 pound para yanında Edinburgh'da bir de ev hediye etmiştir.⁶

254
OMÜİFD

Koşuşturmaca içinde geçen hayatının, onun kitap yazmaya yeterince zaman ayırmasına engel olduğu belirtilmekle birlikte, Duff'ın, faaliyetleri esnasında kaleme aldığı mektuplar, raporlar ve makalelerin dışında yazdığı birçok kitabı bulunmaktadır. Bu kitaplar arasında öne çıkanlar şunlardır: *The Church of Scotland's Mission to India* (1836), *Missions the Chief End of the Christian Church* (1839), *India and India Missions* (1839), *The Jesuits: Their Origin and Order* (1848), *Missionary Addresses* (1850), *India and Its*

mott, "Alexander Duff and the Foundation of Modern Education in India", *British Journal of Educational Studies*, vol. 13, no. 2 (1965), ss. 160-169.

- ⁶ Duff'ın hayatı ve faaliyetleri için bkz. George Smith, *The Life of Alexander Duff*, New York: A.C. Armstrong & Son, 1879; Lal Behari Day, *Recollections of Alexander Duff*, London: T. Nelson and Sons, 1879; Thomas Smith, *Alexander Duff*, London: Hodder and Stoughton, 1883; Robert E. Speer, *Some Great Leaders in the World Movement*, New York: Fleming H. Revell Company, 1911, ss. 101-152; Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, ss. 158-240; Michael A. Laird, "Alexander Duff (1806-1878): Western Education as Preparation for the Gospel, *Mission Legacies: Biographical Studies of Leaders of the Modern Missionary Movement*, ed. Gerald H. Anderson vd., Maryknoll: Orbis Books, 1994, ss. 271-276; Edwin Munsell Bliss (ed.), "Duff, Alexander", *The Encyclopedia of Missions: Descriptive, Historical, Biographical, Statistical*, London: Ganesha Publishing, 2002, c. I, ss. 841-842.

Evangelization (1851), *Foreign Missions* (1866) ve *Evangelistic Theology* (1868).⁷

II. Evanjelik Teoloji Kürsüsü

a) Kürsünün Tesisi

Henüz öğrencilik yıllarında misyon konusunun teoloji müfredatının daimi bir parçası yapılması gerekliliğini hisseden Duff, St. Andrew Üniversitesi'nde geçirdiği öğrencilik döneminde üniversitedeki en önemli isimlerden biri olan Thomas Chalmers'tan çok fazla etkilenmiş ve misyon konusundaki görüşleri büyük oranda onun etkisi altında gelişmiştir. Verdiği dersler ve vaazları sayesinde öğrenciler üzerinde derin etkiler yaratan Chalmers'in 1823 yılında aynı üniversitenin Fen Edebiyat Fakültesi (Faculty of Arts)'nde Ahlak Felsefesi (Moral Philosophy) kürsüsüne atanması Duff'un yaşamındaki dönüm noktası olmuştur.⁸ Hristiyan misyon davasının harareti bir savunucusu olan Chalmers, bu kürsüye atandıktan kısa bir süre sonra biri Teoloji, diğeri Fen Edebiyat Fakültesindeki öğrenciler arasında olmak üzere iki misyon topluluğunun tesis edilmesini sağlamıştır. Çok geçmeden bu iki topluluk, St. Andrews Üniversitesi Misyon Topluluğu adı altında birleşmiştir. Teoloji ve Fen Edebiyat Fakültelerinde okuyan öğrencilerin 2/3'nün katıldığı bu topluluk, deniz aşırı ülkelerde yürütülecek misyon faaliyetlerine olan ilgiyi uyandırmak ve artırmak için aylık olarak toplanmaya başlamış ve aynı amaç doğrultusunda bir de kütüphane tesis edilmiştir.⁹ Myklebust, bu kütüphanenin sorumlusu seçilen Duff'ın, entelektüel ve ahlakî büyüklüğünü, İskoçya'nın "üstün zekâsı" olarak nitelediği Chalmers'a borçlu olduğunu ve bunun kelimelerle kolayca ifade edilemeyeceğini belirtmektedir.¹⁰

⁷ Bkz. Laird, "Alexander Duff (1806-1878)", s. 276; Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, s. 167.

⁸ Smith, *The Life of Alexander Duff*, c. I, s. 23. Thomas Chalmers'in biyografisi ve faaliyetleri için bkz. William Hanna, *Memoirs of the Life and Writings of Thomas Chalmers*, Edinburgh: Sutherland and Knox, 1851-52 (4. cilt)

⁹ Smith, *The Life of Alexander Duff*, c. I, s. 24.

¹⁰ Bkz. Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, s. 171.

Chalmers'in üzerindeki etkisinin bir sonucu olarak Duff, kurulacak bir misyon kürsüsü vasıtasıyla misyonerlerin yetiştirilmesi ve misyon davasının geliştirilmesini hedeflemiş ve bu hedefi gerçekleştirmek için çalışmıştır.¹¹ 1839 yılında tertip edilen İskoç Kilisesi'nin Genel Kurul toplantısında yaptığı konuşmasındaki "Yazık, yazık! Geçen yüzyıl esnasında misyon konusunun neredeyse tamamen kürsülerimizin dışında bırakıldığı gerçek değil mi? Bu durum, en uzak ihtimal de olsa artan bir fanatizmin habercisi olarak mı düşünülmelidir?... " ifadeleri bu hususa işaret etmektedir. Misyon konusunun kürsülerde ele alınması ve öğretilmesi gerektiği düşüncesi, 1840'ların başında Duff'ı misyonu teoloji müfredatına dâhil etmeye yönelik bir çaba içerisine girmeye sevk etmiştir. Sahip olduğu düşünceleri daha sonraki 20 yıl içinde çeşitli vesilelerle dile getirmeye devam eden Duff, dünyanın evanjelizasyonunun öneminin öğrencilere anlatılmadığı hiçbir teolojik eğitim sisteminin tam ve mükemmel addedilemeyeceğini savunmuştur.¹²

256

OMÜİFD

Misyon eğitimi verilecek bir kürsü tesis edilmesi için çabalayan Duff, bir yandan da bu kürsüye bir misyon profesörlük kadrosunun tahsis edilmesi için mücadele etmiştir. Duff, bu konudaki yaklaşımını ilk defa Bağımsız İskoç Kilisesi Yurtdışı Misyonlar Komitesi'ni (Foreign Missions Committee of the Free Church of Scotland) ilk toplayan kişi olan Robert Gordon'a 1844 yılında Calcutta'dan yazdığı bir mektupta şu şekilde dile getirmiştir:

...Bu konuyla ilgili olarak, Bağımsız Kilise Koleji'nde (Free Church College) bir misyon ve eğitim profesörlüğünün kolejdeki bütün misyoner ve eğitsel projelere canlılık, enerji, bilgelik ve süreklilik katacağını ifade etmeme müsaade edin. Bildiğim kadarıyla bu, türünün şu ana kadar tesis edilen ilk profesörlük statüsü olacak ve bu şeref, Hıristiyanlık tarihinde yeni bir dönemin başlatıcısı olarak Bağımsız Kilise'ye ait olacaktır.¹³

¹¹ Andrew F. Walls, "Missiologial Education in Historical Perspective", *Missiologial Education for the 21st Century*, ed. J. Dudley Woodbery, Charles Van Engen, Edgar J. Elliston, Maryknoll, New York: Orbis Books, II. Baskı 1997, s. 14.

¹² Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, s. 172.

¹³ Smith, *The Life of Alexander Duff*, c. II, s. 45.

İdealini gerçekleştirmek için yoğun çaba sarf eden Duff, buna karşın 1847 yılında hocası Chalmers'ın ölümü üzerine kendisine yapılan hocasından boşalan teoloji kürsüsünde çalışması yönündeki teklifi, henüz Hindistan'daki misyon vazifesinin bitmediğini ve işini yarıda bırakamayacağını söyleyerek kabul etmemiştir.¹⁴ 1854 yılında kısa bir ziyaret için Amerika'ya giden ve misyon kürsüsü ve profesörlük konusundaki görüşlerini burada da dile getiren Duff, buradaki Presbiteryenlerden destek görmüş ve hatta bu ziyaret esnasında onun başkanlığında New York'da bir misyon konferansı tertip edilmiştir. Bu konferans, 1860 yılında Liverpool'da düzenlenen önemli bir konferansa örneklik teşkil etmiştir. Liverpool konferansını takip eden ilk yıllarda teoloji öğrencilerini dünyayı Hıristiyan yapma göreviyle tanıştırmak için bir takım adımlar atılması yönünde bir uyanış başlamıştır. Bu yönde ilk adım olarak, 1861 yılında Edinburgh'da bir misyon konferansı düzenlenmiş, ikinci adım olarak ise bu mücadelenin baş aktörü Alexander Duff, 1863 yılında Hindistan'dan geri çağırılmıştır. İskoçya'ya geri döndükten sonra bir misyon kürsüsü oluşturulması için çabalarını sürdüren Duff, Hindistan'dan ayrılırken arkadaşlarının kendisi için topladığı 10.000 poundu da kürsünün kurulması için İskoç Kilisesi'ne bağışlamıştır.¹⁵ Nihayet Duff, 1867 yılında Edinburgh'daki New College bünyesinde bir Evanjelik Teoloji kürsüsü tesis edilmesini başarmış ve bu kürsüye profesör olarak atanmıştır. Böylelikle Hıristiyanlık tarihinin ilk misyon profesörü olan Duff, Kasım 1867'de New College'deki yeni görevine başlamış, bir gün sonra da ilk dersine girmiştir.¹⁶

b) Kürsü'nün İsimlendirilmesi, Yapısı ve Görevi

Duff, kurduğu kürsüye "Evanjelik Teoloji" ismini vermiştir. New College'de göreve başladığı ilk gün yaptığı açılış konuşmasında "Evanjelik Teoloji"nin geniş ve kapsayıcı bir konu olan Hıristiyan misyonerliğini

¹⁴ Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, s. 176.

¹⁵ Alexander Duff, *Evangelistic Theology. An Inaugural Address Delivered in the Common Hall of the New College, Edinburgh, on Thursday, 7 th November 1867*, Edinburgh: John Johnstone, 1868, s. 10.

¹⁶ Duff, *Evangelistic Theology*. s. 12. Ayrıca bkz. Smith, *The Life of Alexander Duff*, c. II, s. 418.

ifade etmek için kullanılan bir diğer isim olduğunu belirten Duff'a göre "evanjelik" ve "misyonerlik" terimleri eş anlamlı sözcüklerdir. Kilise'nin müjdeli haberleri her yerde diğer insanlara ulaştırmayla sorumlu evanjelik karakterli oluşundan hareketle o, birinci ismi tercih ettiğini ifade etmektedir.¹⁷ Bunun yanında o, "Apolojik Teoloji" ve "Dogmatik Teoloji" gibi döneminin diğer kürsü isimleriyle benzer ve uyumlu olsun diye de "Evanjelik Teoloji" ismini seçmiştir. Misyon kürsüsü ya da misyon sözcüğüyle başlayan başka bir isimlendirme yerine Duff'ın 'Evanjelik Teoloji Kürsüsü' tabirini seçmesinde bu teknik yaklaşımın yanı sıra taktiksel bir amacın güdülmüş olabileceği de ifade edilmektedir.¹⁸

Kilisenin sorumluluğunun her yerde sürdürülmesi gerektiğine inanan Duff, yaşadığı dönemde mevcut olan "iç misyon"-"dış misyon" şeklindeki bir ayırma katılmamıştır. Duff, Evanjelik Teoloji kürsüsünün açılışında yaptığı konuşmada bu kürsünün temelde dış misyon anlayışına yönelik bir mahiyet arz ettiğini, zaten kürsünün genel olarak tasarlanış amacının da Hristiyan olmayan dünyanın Hristiyan yapılmasına katkı sağlamak olduğunu açıkça dile getirmiştir.¹⁹ Kürsünün tesisinin özel amacı ise, öncelikle öğrenciler ve genç misyonerlerin zihinlerine daha sonra da onlar vasıtasıyla insanların zihinlerine misyoner ruhu aşılama, bunun yanında hem insan kazanmak hem de parasal gelir sağlamak olarak ifade edilmiştir.²⁰

Duff'ın döneminde İskoçya'daki dinsel toplulukların büyük çoğunluğunda misyona yönelik büyük bir ilgisizlik mevcuttu. O bu ilgisizliği, eğitimleri esnasında papazlara bu önemli alanda kendilerini yeterince tanıtmama imkanı verilmemesine bağlamıştır. Duff, bir misyon kürsüsü kurmak ve misyonu teoloji eğitiminin bir parçası haline getirmek suretiy-

¹⁷ Duff, *Evangelistic Theology*. s. 13, 19. Duff'ın kilisenin karakteri ve evanjelik yapısına dair görüşleri için bkz. Alexander Duff, *Missions: The Chief End of Christian Church*, Edinburgh: Andrew Eliot, 1877.

¹⁸ Bkz. Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, s. 188.

¹⁹ Duff, *Evangelistic Theology*. s. 11, 33.

²⁰ Smith, *The Life of Alexander Duff*, c. II, s. 304; Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, s. 190.

le öğrenciler arasında bir misyon ruhunun ortaya çıkarılacağı ve bu ilgisizliğin azalacağını düşünmüştür. Nitekim Hıristiyan misyonerliğinin faaliyet alanının tüm dünya olduğunu ısrarla vurgulayan Duff, rahip ya da misyoner olmak için teoloji okullarına gelen öğrencilerin sadece kendi topraklarında çalışmak için eğitildiklerini düşünmemeleri, aynı zamanda gerekirse deniz aşırı topraklarda da faaliyet yürütmeye hazırlıklı olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Duff'ın planına göre dış misyon alanında faaliyet yürütecek adaylar, bir misyon profesörlüğünün de ihdas edildiği bir misyon enstitüsünde misyon coğrafyası, misyon tarihi, etnoloji, mitoloji, linguistik gibi çeşitli misyon alanlarında derslerin verildiği özel bir eğitime tabi tutulmalıdırlar. Duff, böyle bir enstitünün başında doğal olarak evanjelik teoloji profesörünün bulunması gerektiğini ve daha önce çeşitli alanlarda faaliyet yürütmüş olan emekli misyonerlerin desteğiyle eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütüleceğini belirtir. Hem iç hem de dış misyon faaliyetlerine yönelik eğitim yürütmek amacıyla tesis edilmesi istenen bu enstitüye Duff, *İç ve Dış Misyon Enstitüsü* (Home and Foreign Missionary Institute) şeklinde atıfta bulunur.²¹

Böyle bir misyon enstitüsünün tesis edilmesi, gerçekleştirmeyi istediği en önemli hedeflerden biri olmakla birlikte Duff, bu amacını çeşitli sebepler yüzünden gerçekleştirememiştir. Oysa Duff'a göre şayet böyle bir misyon kürsüsü ve enstitüsü tesis edilip düzgün bir şekilde çalışması sağlanabilirse, böyle bir girişim, bütün Hıristiyan kiliselere örneklik teşkil edecek ve bu kiliselere bağlı okullarda da aynı yönde girişimlerde bulunulacaktır.²² Myklebust'a göre başarısızlığın nedeni, kilise yetkililerinin kürsü ile enstitüye ayrı şeyler olarak bakmaları ve bir kürsü kurulması ve profesörlük ihdas edilmesi hususuna daha sıcak bakarak özellikle bu konu üzerinde yoğunlaşmalarıydı.²³ Halbuki Duff, kurulması planlanan

²¹ Duff, *Evangelistic Theology*, ss. 28–30.

²² Duff, bu yaklaşımını Haziran 1866'da yaptığı bir konuşmada dile getirmiştir. Bkz. Alexander Duff, *Foreign Missions: Being the Substance of an Address Delivered Before the General Assembly of the Free Church of Scotland, On Friday Evening, June 1, 1866* (Edinburgh: Eliot, 1866), s. 27'den aktaran Walls, "Missiologial Education in Historical Perspective", s. 13.

²³ Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, s. 192.

misyon kürsüsü ile misyon enstitüsünün birbirinden bütünüyle ayrı şeyler olmadıklarını, aksine enstitünün kürsünün bütünleyicisi ve destekleyicisi olacağını ifade etmiştir.²⁴ Duff'ın idealini yerine getirerek böyle bir misyon enstitüsü tesis etmek amacıyla onun ölümünden sonra Lord Polwarth'ın öncülüğünde evanjelik kiliselerin bazı temsilcileri bir araya gelerek bir ana taslak oluşturdularsa da enstitüyü kurmayı başaramamışlardır.²⁵

Kurmayı planladığı misyon kürsüsünü tamamlayıcı mahiyette Duff'ın hayata geçirmeyi istediği bir diğer proje, akademik bir misyon dergisi kurmaktır. Hindistan'da misyoner olarak görev yaptığı süre zarfında *Calcutta Review* ve *Calcutta Christian Observer* dergilerini kuran ve uzun yıllar bu dergilerin editörlüğünü yürüten Duff, Hindistan'da başardığını İngiltere'de de başarmak istiyordu ancak bunu başaramamıştır.²⁶

c) Dersler ve Öğrencilerin Durumu

260

OMÜİFD

Edinburgh'daki New College²⁷ bünyesinde tesis edilen Evanjelik Teoloji kürsüsüne atanan Duff, 1867–68 akademik yılından itibaren Glasgow ve Aberdeen'deki Teoloji Fakülteleri de dâhil olmak üzere 3 fakültede dersler vermiştir. İlk yılın sonunda kazandığı tecrübenin bir sonucu olarak Duff, evanjelik kürsü bünyesinde teoloji dersleri almak için kaydolun öğrencilerin yanında fakültedeki bütün öğrencilerin kısa ya da uzun süreli periyotlarla katılmaları gerektiği yönünde yönetime bir teklif götürmüştür. Bunun bir sonucu olarak, evanjelik teoloji derslerine katıldığını gösterir bir belge almak, papaz olmak isteyen adaylar için bir zorunluluk

²⁴ Duff, *Evangelistic Theology*, s. 28.

²⁵ Smith, *The Life of Alexander Duff*, c. II, s. 421.

²⁶ Smith, *The Life of Alexander Duff*, c. II, s. 422. İngiltere'deki ilk bilimsel misyon dergisi, 1910 yılında düzenlenen Edinburgh Konferansı'nın bir sonucu olarak 1912 yılında kurulan ve yayın hayatına başlayan *International Review of Missions*'dur. Bkz. Louis Henry Jordan, *Comparative Religion- Its Adjunct and Allies*, Warwickshire: Read Books, 2007, s. 479.

²⁷ İskoçya bağımsız kilisesinin ilk teoloji fakültesi, resmi olarak Kasım 1850'de açılan New College'dir. Bkz. *Inauguration of the New College of the Free Church*, Edinburgh, November MDCCCL, London-Edinburgh: Johnstone and Hunter, 1851 (<http://www.archive.org/stream/inaugurationnew00edigoog>).

haline getirilmiştir. Böylelikle sonradan kurulan evanjelik teoloji kürsüsü, yani misyon kürsüsü diğer teoloji kürsüleriyle eşit konuma yükseltilmiştir.²⁸

Duff'ın ders verdiği bu üç bağımsız kilise fakültesinde misyon programı şu şekilde organize edilmişti. Kasım ve Aralık aylarında ders verdiği New College'de 1. sınıf öğrencilerinin müfredatına haftada 3 kez birer saatten toplam 3 saat; 4. sınıf öğrencilerinin müfredatına ise, haftada iki kez birer saat misyon dersleri konulmuştur. Misyonun Kitabı Mukaddes temelleri, misyon sahası (hem genel olarak hem de özelde Hindistan bölgesi), misyonerlerin eğitimi, misyoner metotlar, dikkat edilmesi gereken zorunluluklar gibi konular 1. sınıf öğrencilerine verilen temel derslerden bazılarıdır. 4. sınıf öğrencileri ise, daha geniş kapsamlı bir misyon müfredatından sorumlu tutulmuşlardır. Duff'ın Ocak ve Şubat aylarında ders vermek için gittiği Glasgow'daki fakültede de tıpkı New College'deki gibi 1 ve 4. sınıf öğrencilerinin müfredatına bu kez haftada iki saat evanjelik teoloji dersleri konulmuştur. Aberdeen'de ise, 1 ve 2. sınıf öğrencileri ile 3 ve 4. sınıf öğrencilerine ortaklaşa olarak, Mart ayı boyunca değişimli bir şekilde misyon dersleri verilmiştir.²⁹

Thomas Smith, Duff'ın ölümünden kısa bir süre sonra kaleme aldığı biyografik eserinde, kendi döneminde çoğu papazlık görevi yapan Duff'ın öğrencilerinin kendisine aktardıklarından hareketle öğrencilerin çoğunun gerek okul içerisindeki ve derslerdeki resmi ilişkiler, gerekse özel görüşmeler sayesinde Duff'tan kalıcı faydalar elde ettiklerini ifade etmiştir.³⁰ Duff'ın verdiği derslerin öğrenciler üzerindeki etkisini öğrencilerinden Dr. Wilson Abernethy şöyle nakletmektedir:

²⁸ Thomas Smith, *Alexander Duff*, London: Hodder and Stoughton, 1883, ss. 164–165; Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, s. 196.

²⁹ Duff'ın her yıl bir fakülteden diğerine giderek verdiği evanjelik teoloji dersleri, hiçbir zaman basılamadığı için içerikleri hakkında bilgi sahibi değiliz. Aslında ders notu olarak hazırlanan dokümanları bastırmak çok zor bir iş olmamakla birlikte Duff'ın böyle bir hazırlık içinde olup olmadığı da bilinmemektedir. Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, ss. 197–198, 203.

³⁰ Smith, *Alexander Duff*, s. 165.

Duff'un 1870 yılında katıldığı Evanjelik Teoloji Kürsüsündeki dersleri, dönem arkadaşlarımla çoğunun üzerinde olduğu gibi benim üzerimde de kalıcı izler bırakmıştır. Çoğumuz, aldığımız teoloji eğitimi sadece zihni bir iş haline getirme eğilimine karşı koymak için bir şeylere ihtiyaç duyuyorduk; ünlü misyonerin dersleri bu ihtiyacı tamamen karşılıyor gözüküyordu. Bu derslerde zihin, kalp ve hayal gücü, ateşli ve coşkulu bir misyon ruhu tarafından eritilerek birleştirildi... Onun derslerinin temel düşüncesi, misyonun artık ikincil bir mesele olmadığı, aksine bütünüyle merkezi ve temel öneme sahip olduğuydu... Dr. Duff, kendi kişisel tecrübelerinden de örnekler vermek suretiyle alanına yoğun bir ilgi sarf etti ve kendi misyoner kariyerinin örnekliliğiyle bizi farklı yerlere götürdü...³¹

Duff, her zaman tam bir saat ders anlatmak yerine, özellikle de önemli pratik konularda dersleri zaman zaman açık konferans havasında yürüterek öğrencilere kendi görüşlerini samimi ve özgür bir şekilde anlatma imkânı sağlama niyetinde olduğunu ifade etmiştir.³² Myklebust, düzenli bir şekilde uygulanıp uygulanmadığı tam olarak bilinmemekle birlikte böyle bir metodun profesör Duff ile öğrencileri arasında iyi bir ilişki yaratmış olabileceğini ifade etmektedir.³³

d) Duff'dan Sonra Kürsünün Durumu

Duff'ın ölümünden sonra bazı kilise yetkilileri tarafından Bağımsız İskoç Kilisesi Genel Kurulu'na 35 öneri gönderilmiştir. Bu önerilerin bir kısmında Evanjelik Teoloji kürsüsüne daimi bir profesörlük kadrosu yerine bir öğretim görevlisi kadrosu sağlanması, diğer bir kısmında ise, aynı profesörlük statüsünün en azından bir yıl daha sürdürülmesi gerektiği yönünde çeşitli teklifler sunulmuştur. Kürsünün yapısını değiştirmeye yönelik bu tarz çabalara, A.J. Campell ve James Begg gibi isimlerden oluşan bir grup tarafından şiddetle karşı çıkmıştır. Bunlar, genel kurulun, Evanjelik Teoloji kürsüsüne derhal yeni bir profesör seçmesi gerektiğini,

³¹ Duff'ın hatıraları yıllar sonra torunu Alexander Duff Watson tarafından kelimesi kelimesine yeniden derlenmiştir. Bu hatıra, ilgili kitaptan nakledilmiştir. Bkz. Alexander Duff Watson, *Self Lost in Service Alexander Duff of India*, Edinburgh: Marshall Brothers Ltd., 1926, ss. 131-134.

³² Duff, *Evangelistic Theology*, ss. 29-30.

³³ Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, s. 209.

çünkü daimi bir profesörlük yerine daimi bir öğretim görevlisi statüsü getirmenin öğrencilerin derslere olan ilgisini azaltacağını savunmuşlardır. Ancak Campbell ve Begg'in önerileri pek dikkate alınmamıştır.³⁴

Bu tarz tartışmalar devam ederken konuyla ilgili inceleme yapmak üzere 1878 yılında İskoç Kilisesi tarafından 38 kişiden oluşan özel bir komite oluşturulmuştur. Komite gerek kiliseye bağış yapan insanların görüşlerini, gerekse ortaya atılan farklı fikirleri inceleyip değerlendirdikten sonra, 1880 yılında toplanan Genel Kurul'a profesörlük statüsünün aynen devam ettirilmesi yönünde görüş beyan etmiştir. Bu görüş, kurul tarafından kabul edilmiş ve aynı yıl Thomas Smith ve James Stewart arasından yapılan seçimle Smith, Duff'ın halefi olarak Evanjelik Teoloji Kürsüsüne atanmıştır.³⁵ Bununla birlikte konuyla ilgili tartışmalar son bulmamış, bu tartışmalara zamanla öğrenciler de katılmaya başlamıştır. Bunun üzerine Evanjelik Teoloji Kürsüsü de dahil olmak üzere bazı kürsülere yönelik öğrencilerden gelen şikayetler nedeniyle 1891 yılında Edinburgh, Aberdeen ve Glasgow'daki fakülteleri incelemek üzere bir komisyon görevlendirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda komisyon, mevcut yapısıyla misyon kürsüsünün başarılı bir şekilde faaliyet yürütemeyeceğini, ancak kürsüye atanacak meşhur bir isimle bu durumu değiştirmenin mümkün olabileceğini rapor etmiştir. Bu rapor üzerine istenilen değişikliklerin rahatça yapılabilmesi için Smith, 1892 yılında profesörlük görevinden ayrılmıştır. 1893 yılında alınan bir kararla Evanjelik Teoloji kürsüsüne yapılacak atamalar ömür boyu olmaktan çıkarılarak kısa süreli olarak değiştirilmiştir. Kürsüde 1892 yılından 1906 yılına kadar bir veya iki yıllığına olmak üzere toplam 10 farklı isim öğretim görevlisi sıfatıyla ders vermiştir.³⁶

Hristiyanlık tarihinin bu ilk misyon kürsüsü, 1910 yılında düzenlenen Edinburgh Konferansı arifesinde 1909 yılında feshedilmiş, böylelikle

³⁴ Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, s. 229.

³⁵ Hugh Watt, *New College Edinburgh: A Centenary History*, Edinburgh: Oliver and Boyd, 1946, s. 64.

³⁶ Bu isimler ve görev yaptıkları tarihler için bkz. Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, ss. 236–237.

tesis edildikten 15 yıl gibi kısa bir süre sonra öğretim görevlisi pozisyonuna indirilen Hristiyanlık tarihindeki ilk misyon profesörlük statüsü de ortadan kalkmıştır.³⁷

III. Alexander Duff ve Kürsüsünün Hristiyan Misyon Tarihindeki Yeri

Hristiyan misyonunun tarih, teori ve uygulamasını ortaya koyan ve çeşitli sosyal disiplinlerle işbirliği içinde hareket ederek Hristiyanlığı yayma işine yön veren akademik disiplin, Misyoloji'dir.³⁸ Bugün, seminary tipi okullar ve teoloji fakülteleri bünyesinde kurulan misyoloji fakülte ve bölümlerinde, misyon profesörleri ve misyologlar misyonun teorik ve pratik boyutuna dair çalışmalar yürütmekte ve dersler vermektedir. Misyoloji disiplininin kurucusu olarak Gustav Warneck kabul edilmekle birlikte, disipline giden yolda Duff'ın kurduğu Evanjelik Teoloji kürsüsünün katkısı da azımsanamayacak kadar büyük olmuştur. Nitekim misyoloji disiplini ve modern misyoloji bölümleri, Duff gibi bazı önemli isimlerin ilk teşebbüslerinin bir neticesi olarak doğmuştur.³⁹

Kurduğu misyon kürsüsü ve kürsü bünyesinde yürüttüğü faaliyetler nedeniyle gerek kürsünün kurulduğu New College, gerekse ölümüne dek 11 yıl misyon dersleri verdiği Aberdeen ve Glasgow'daki fakülte yöneticilerinin Duff'a olan şükranlarını ve minnetlerini senato kayıtlarında ifade ettikleri, yine gerek misyoner gerekse kürsü kurulduktan sonra profesör olarak yıllarca hizmet ettiği İskoç Kilisesi'nin, 1878 yılında dü-

³⁷ Watt, *New College Edinburgh*, s. 66.

³⁸ Joseph Schmidlin, *Catholic Mission Theory*, trans. Matthias Braun, Techny IL: Mission Press, 1931, s. 1; Alan R. Tippet, *Introduction to Missiology*, Pasadena: William Carey Library, 1987, s. XIII.

³⁹ Giuseppe Buono, *Missiology: Theology and Praxis*, trans., Marco Bagnarol, Paulines Publication Africa: Nairobi, II. Baskı, 2006, s. 35. Bu noktada Alexander Duff ile Gustav Warneck arasında bir ayırım yapmak gereği duyuyoruz. Duff, ilk misyon kürsüsünü kuran ve bu kürsüye profesör olarak atanan isimdir. Duff, bu kürsüyü misyonerlerin eğitilmesi ve yetiştirilmesi amacıyla tesis ettirmiştir. Bunun dışında kürsüde misyon disiplinine katkı sağlamaya ya da disiplini geliştirmeye yönelik bir çaba yürütülmemiştir. Warneck ise, misyon disiplini Misyoloji'nin kurucusu kabul edilir. Bu anlamda bu iki isim karıştırılmamalıdır. Bkz. Jongeneel, "Is Missiology an Academic Discipline", ss. 27-28.

zenlediği Genel Kurul toplantısında Duff'a olan minnettarlığı "olağanüstü bir adam, olağanüstü bir iş yapmak için olağanüstü bir dönemde yaşad" ifadesiyle dile getirdiği ifade edilir.⁴⁰

Duff, kurduğu ve profesör olarak atandığı Evanjelik Teoloji kürsüsü nedeniyle sadece kendi döneminde takdir edilmemiştir. O, ilk misyon kürsüsünün kurucusu ve Hristiyan misyon tarihinin ilk misyon profesörü olarak tarihteki yerini almıştır. Nitekim bugün Misyoloji'ye dair eserler incelendiğinde, Duff'a ve kürsüsüne atıfta bulunmayan çok az eserin olduğu görülecektir.⁴¹

Duff'ı Hristiyan misyon tarihi açısından önemli kılan bir başka husus daha vardır. İskoç Kilisesi'nin ilk misyoneri olarak Hindistan'a giden ve uzun bir süre burada misyonerlik faaliyetleri yürüten Duff, William Carey'den sonra Hindistan'da faaliyet yürüten en meşhur misyoner olarak kabul edilir ve bu yönüyle de kaynaklarda adından sıkça söz edilir.⁴²

Duff'tan ve kurduğu kürsüden övgüyle söz edenler olduğu gibi, onu eleştiren ve bazı sebepler nedeniyle onun bu teşebbüsünün bir başarı sayılamayacağını ifade edenler de olmuştur.⁴³ Duff'ı eleştirenler ilk olarak onun yaşını problem etmişlerdir. Duff'ın yeni açılan bir kürsüye profesör olarak atanarak hayatının başarısını elde ettiği, oysa yeni bir kürsünün ilk profesörü olmak ve onun sorumluluğunu üstlenmek gibi önemli bir görevin 60'lı yaşlarındaki bir kişiye emanet edilemeyeceği dile getirilmiştir. Duff'ın Evanjelik Teoloji kürsüsündeki başarısızlığına bir diğer sebep

⁴⁰ Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, s. 213, 229.

⁴¹ Duff'a atıfta bulunan eserlerden birkaç örnek olarak bkz. Jan. A. B. Jongeneel, *Philosophy, Science, and Theology of Mission in the 19th and 20th Centuries*, "Part I: The Philosophy and Science of Mission", Berlin: Peter Lang, 2002, ss. 28-29; Johannes Verkuyl, *Contemporary Missiology: An Introduction*, trans. and edit. Dale Cooper, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids Michigan, 1978, ss. 12-13; Buono, *Missiology: Theology and Praxis*, 35.

⁴² Bkz. Ernest Foster, *Heroes of the Indian Empire; Or Stories of Valour and Victory*, London: Cassell & Company Ltd., 1886, ss. 185-201; Ruth Tucker, *From Jerusalem to Irian Jaya: A Biographical History of Christian Missions*, Grand Rapids Michigan: Zondervan, 2004, ss. 141-144.

⁴³ Örneğin bkz. Paton, *Alexander Duff: Pioneer of Missionary Education*, s. 187; Walls, "Missiological Education in Historical Perspective", s. 17.

olarak sağlığı gösterilmiştir. Misyoner olarak Hindistan'da görev yaptığı yıllarda sağlık sorunları nedeniyle 1834 ve 1849 yıllarında geri çağrılan, bu çağrıya ise, ancak 1863 yılında cevap veren Duff'ın sağlığının Evanjelik Teoloji kürsüsünü ilk işgal eden isim olarak onun sorumluluklarını tam olarak yerine getirmesine mani olduğu belirtilir. Yine, 33 yıl Hindistan'da misyonerlik yapan Duff'ın yeni nesil öğrencilerin entelektüel ve psikolojik sorunlarına yabancı kalması ve onları anlamada başarısızlık göstermesi, bir diğer başarısızlık sebebi olarak kaynaklarda yer almaktadır.⁴⁴

Sonuç

Alexander Duff, ömrünün neredeyse yarısını Hindistan'da misyonerlik faaliyeti yürüterek geçirmiştir. Burada gösterdiği başarıların bir göstergesi olarak "modern misyonerliğin babası" kabul edilen William Carey'den sonra, bölgede faaliyet yürüten en önemli ikinci misyoner olarak kaynaklarda adından sıkça söz ettirmiştir. Bununla birlikte ilk misyon profesörü olarak yıllarca misyon dersleri verdiği Evanjelik Teoloji Kürsüsü sayesinde ise ayrı bir şöhret elde etmiştir. Hristiyanlık tarihinin "ilk misyon kürsüsü" olan ve kurucusuna "Hristiyanlık tarihinin ilk misyon profesörü" unvanını kazandıran bu kürsü, her ne kadar uzun süre varlığını devam ettiremeyerek Duff'ın ölümünden kısa bir süre sonra kapatılmış olsa da, XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren başlayan Misyoloji'yi teolojik disiplinler içine dahil etmeye yönelik ilk teşebbüslerin meyvesini verdiğini göstermesi açısından önemli kabul edilebilir. Dahası bu kürsü, Misyoloji'nin sonraki süreçte pek çok teoloji fakültesi ve papaz okulunda daimi bir pozisyon elde edişine ve bir disiplin olarak tesisine giden yolda da önemli bir adım olarak hizmet etmiştir.

Kaynakça

Anderson, Justice, "The Great Century and Beyond (1792-1910)", *Missiology: An Introductions to the Foundations, History and Strategies of World Mission*, eds.,

⁴⁴ Myklebust, *The Study of Missions in Theological Education*, c. I, ss. 215-220.

- John Mark Terry vdğ, Broadman & Holman Publishers, Tennessee, 1998, ss. 199-218.
- Bliss, Edwin Munsell (ed.), "Duff, Alexander", *The Encyclopedia of Missions: Descriptive, Historical, Biographical, Statistical*, London: Ganesha Publishing, 2002, c. I, ss. 841-842.
- Buono, Giuseppe, *Missiology: Theology and Praxis*, trans., Marco Bagnarol, Paulines Publication Africa: Nairobi, II. Baskı, 2006.
- Day, Lal Behari, *Recollections of Alexander Duff*, London: T. Nelson and Sons, 1879.
- Duff, Alexander, *Evangelistic Theology. An Inaugural Address Delivered in the Common Hall of the New College, Edinburgh, on Thursday, 7 th November 1867*, Edinburgh: John Johnstone, 1868.
- Duff, Alexander, *Missions: The Chief End of Christian Church*, Edinburgh: Andrew Eliot, 1877.
- Emmott, D. H., "Alexander Duff and the Foundation of Modern Education in India", *British Journal of Educational Studies*, vol. 13, no. 2 (1965), ss. 160-169.
- Foster, Ernest, "Alexander Duff", *Heroes of the Indian Empire; Or Stories of Valour and Victory*, London: Cassell & Company Ltd., 1886, ss. 185-201.
- Hanna, William, *Memoirs of the Life and Writings of Thomas Chalmers*, Edinburgh: Sutherland and Knox, 1851-52 (4 cilt).
- Inauguration of the New College of the Free Church*, Edinburgh, November MDCCCL, London-Edinburgh: Johnstone and Hunter, 1851.
(www.archive.org/stream/inaugurationnew00edigoog).
- Jongeneel, Jan A. B., "Is Missiology an Academic Discipline", *Transformation*, (July 1998), ss. 27-32.
- Jongeneel, Jan. A. B., *Philosophy, Science, and Theology of Mission in the 19th and 20th Centuries*, "Part I: The Philosophy and Science of Mission", Berlin: Peter Lang, 2002.
- Jordan, Louis Henry, *Comparative Religion- Its Adjuncst and Allies*, Warwickshire: Read Books, 2007.
- Laird, Michael A., "Alexander Duff (1806-1878): Western Education as Preparation for the Gospel", *Mission Legacies: Biographical Studies of Leaders of the Modern Missionary Movement*, ed. Gerald H. Anderson vdğ., Maryknoll: Orbis Books, 1994, ss. 271-276.
- Myklebust, Olav Guttorm, *The Study of Missions in Theological Education*, Oslo: Egede Institutet, 1955-57 (2 cilt).
- Oborji, Francis Anekwe, *Concepts of Mission in The Evolution of Contemporary Missiology*, Rome: Ceedee Publications, 2005.

- Paton, William, *Alexander Duff: Pioneer of Missionary Education*, New York: George H. Doran Company, 1922.
- Schmidlin, Joseph, *Catholic Mission Theory*, trans. Matthias Braun, Techny IL: Mission Press, 1931.
- Smith, George, *The Life of Alexander Duff*, New York: A.C. Armstrong & Son, 1879 (2 cilt).
- Smith, Thomas, *Alexander Duff*, London: Hodder and Stoughton, 1883.
- Speer, Robert E., *Some Great Leaders in the World Movement*, New York: Fleming H. Revell Company, 1911, ss. 101–152.
- Tippett, Alan R., *Introduction to Missiology*, Pasadena: William Carey Library, 1987.
- Tucker, Ruth, *From Jerusalem to Irian Jaya: A Biographical History of Christian Missions*, Grand Rapids Michigan: Zondervan, 2004.
- Verkuyyl, Johannes, *Contemporary Missiology: An Introduction*, trans. and edit. Dale Cooper, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids Michigan, 1978.
- Walls, Andrew F., “Duff, Alexander”, *Biographical Dictionary of Christian Mission*, ed. Gerald H. Anderson, Michigan: William B. Eerdmans, 1999, ss. 187–188.
- Walls, Andrew F., “Missiological Education in Historical Perspective”, *Missiological Education for the 21st Century*, ed. J. Dudley Woodbery, Charles Van Engen, Edgar J. Elliston, Maryknoll, New York: Orbis Books, II. Baskı 1997, ss. 11-22.
- Watson, Alexander Duff, *Self Lost in Service Alexander Duff of India*, Edinburgh: Marshall Brothers Ltd., 1926.
- Watt, Hugh, *New College Edinburgh: A Centenary History*, Edinburgh: Oliver and Boyd, 1946.

